

Po létech a létech lyrické neúrody nebo úrody předčasně zmařené konečně kniha, která neslibuje, ale hned *plní*: kniha posvěceného, opravdového básníka a uzrálého ducha, umělce pěkné vnitřní kultury, vědomého si svých cílů i svých sil, svých práv i mezí, svých vnitřních zákonů i svého radostného poslání. Lyrika jest u nás znehodnocena, a přirozeně: ze sta mladých lidí, kteří rýmují lyrické verše, tisknou je po časopisech a sešívají z nich knížky, snad jen jeden má básnické jádro. Odtud neúcta k lyrice, neúcta žalostně stupňovaná a zesilovaná i tím, že lyrice málokdo opravdu rozumí: nikde není tolik padělků jako v naší lyrice, nikde nejsou tak ochotně přijímány za pravou minci jako u nás, a nikde nemá opravdová lyrická poesie horšího postavení než u nás. Jsme v chápání poesie tam, kde byli Němci před šedesáti léty, kdy napsal Hebbel své slovo o pěti nebo šesti lidech, kteří vedle tří čtyř básníků mají správný pojem a správná kritéria pro lyrickou poesii: slovo jeho, vyvrácené dnes alespoň ve své striktnosti moderní německou generací básnickou i kritickou, platí do slova a do písmene pro nás. Český literární filistr hledá stále v lyrice svůj zveršovaný nebo zrymovaný program, jednou vlastenecký, po druhé sociální, po třetí třeba anarchistickejší, bohémský a pohanský, ale vždy program, nauku, pojmy, tendenci, invektivy, rétoriku — vždycky afíše pro ulici a na veřejná nároží. Nemůže-li si lyriku taktó rozumově rozškatulkovat a polepit denními hesly, jest zkormoucen ve svém pořádkumilovném srdci, zjankovatí a prostě nerozumí: třese hlavou,

lituje, ale opravdu nerozumí, nerozumí . . . Nebo se rozzuří a začne spílat l'art pour l'artistů, estétů, dekadentů a volat po hygienickém umění pro lid . . .

Paní Benešová, jak jeví se nám první svou knihou, jest opravdový lyrický básník: má *co říci* a *dovede* to říci. Má bohatý vnitřní život, citlivkovou psychu stále jitrěnou a nícenou bolestně živým žářem a má posvěcení stylu a výrazu, tajemství tvůrčí formy, která vykupuje v zákonnou čistotu a ryzost muživou rozkoš slepě žité, závratné Chvile. Má obojí ušlechtilý dar milostných bohů, který činí z člověka poetu: dar vzdání se i dar vykoupění se; dar zapomnění i dar rozpomnění se; umí stěsnat celý prožitý život do jednoho verše a umí prohloubit, obohatit a ztajemnit prchající vteřinu v cosi obsažnějšího než průměrný lidský věk. Lyrika jest umění melodické: empirie celého znojného dne slévá se tu v několik temných a melodických krůpějí. Paní Benešová má ve vysokém stupni toto umění melodické zkratky. Ne v každé básni ovšem vyvážila již svůj život v tuto docela ryzí vnitřní hudbu; ne všude ovšem dovedla se již dopnout toho zvučícího červánkového zlata, té poslední zcela odhmotněné Něhy, která činí ze slova cosi ryze duchového, mocnost neústupnou jako zaklínadlo a samozřejmou jako sen. Ale dosáhla toho v úctyhodné řadě případů: v knížce jest alespoň dvacet básní, které mají ten vyšší soulad logiky a hudby, života a umění, citu a stylu, který jest právě Poesie; básní, jejichž vnitřní přesvědčivé melodie prostě nezapomeneš, básní, které jsou cosi celého, zaokrouhleného jako krásné živé tělo, dobře a lehce organisovaného jako pták, ustředěného jako svět; básní, jimž nedostaneš se tak hned na dno: okouzlují tě stejným božsky průhledným a úsměvným tajemstvím i po četbě několikrát opakované a přerušované dny obtíženými v tvé paměti dojmy krásnými a silnými, soupeři jistě nebezpečnými. Přisvit této zralé, tiché, neustupující duchové krásy leží na př. na *Pohádce o Meluzině*, na *Slokách o mrtvém malíři*, na *Básních z nedopsaného románu*, na *Fragmentu*, na *Písni dubnového jitra*, na *Jarní pohádce*, na *Baladě o věrné ženě*, na *Památce*, na *Minulosti*,

na *Dialogu*. Duševní proces jest tu všude vytěžen v definitivní melodický útvar nezapomenutelně ryzí a uzavřený; slovo vkresluje do něho děj stříbrně čistou rýhou; celá báseň jest jakási čistá hudební arabeska, kouzelně lehká, přesně vyvážená ve svých složkách. Odpoutá-li se ještě toto umění od subjektivnosti a autobiografičnosti, dobře-li se i v inspiraci citů objektivných, slavnostních a hromadných — a v tom viděl bych vzestupnou cestu pro básnířku — dostalo by se nám jakýchsi melodických pratypů, útvarů veskrze velkých a čistých, které by prostě *zůstaly*.

Slabší čísla knihy uvízla sem tam v nižší sféře sarkastického chladu, rozumové nedůvěřivosti nebo střízlivé zdržlivosti. Kniha opisuje vůbec velmi těsně duchový i umělecký vývoj autorčin, tu dráhu od pólu *záporného* k pólu *kladnému*, o níž tak pěkně píše autorka v předmluvě. Byl bych si přál, aby kniha tuto vnitřní architektiku byla promítla i na vnějšek a učlenila se dramatickou logikou v několik vývojových oddílů.

Fr. S. Procházka: Písničky kovářova syna; J. Spáčil-Žeranovský: Výše a propasti; Emanuel z Lešehradu: Sny a bolesti; Jaroslav Svoboda: Naše Hakeldama; Antonín Trýb: Vodníková nevěsta

Poměr p. *Procházkův* k lidové písni je zcela vnějškový a její hluboká vnitřní melodika, její svět hudebních a stylových hodnot jest mu uzavřen na sedm pečetí — nanejvýš že ještě z humoristických nebo žánrových čísel lidové poesie dovede odkoukat některý detail a některou vnějškovou zvláštnost. Procházka nedovedl se přiblížit dnes k intonaci a vnitřnímu lyrickému rázu lidové poesie ani tolik, kolik Sládek před dvaceti roky: lidová poesie dodává Procházkovi jen vnější dekor, a i toho jest často užito s malým vkusem a malým pochopením, křiklavě a hrubě. Přímou závislost jest však Fr. S. Procházka na rétorické lyrice Svatopluka Čecha; zejména z Lešetínského kováře přejímá tvary veršové i strofické a rozprádá je někde ve varianty jen málo pozměněné. Tím již jest dosti řečeno o češtví poesie p. Procházkovy, na které klade takový důraz: jest to češtví docela rétorické nebo lépe křiklounské, *deklamace o češtví*, ne lyrika česká vnitřním rázem, svou intonací a melodií. Všecko, co dnes dovede p. Procházka, není mnohem víc než soukat z denních politických hesel a programů strofy, leckdy temné a násilné a vždycky hluché. Pan Procházka svou tvůrčí potenci jest básník velmi slabý a jako všichni slaboši miluje silácké rozmáchlé gesto, obhroublosti, třískání pěstí do stolu a třáskání slovy do vzduchu, hlučné fráze a bombastická hesla — staré chytráctví všech slabochů, kteří tak maskují svou vnitřní chabost. („Držte mne, hoši, držte mne, jinak ho zabiju!“)¹

1 - Měl bych říci slovo o „výzdobě“ p. Olivově. Ale jsou úkoly, s něž nejsem